

Personalet i vuggegruppen i Valhalla, Køge:

”Jeg har altid ønsket at arbejde med små grupper af børn...”

Rapport fra et forandringsprojekt om
den pædagogiske praksis og om hvordan
ressourcer og extra midler kan bruges bedst
i forhold til de udsatte børn specifikt
og børnene generelt...

År 2020-2022

Indhold

Indledning.....	3
Projektets opbygning og metode.....	4
Forandringens beslutning - 1. workshop.....	7
Forandringens tid.....	11
Forandringens basis - 2. workshop.....	15
Argumenter for små grupper af børn.....	19
Refleksionernes tid.....	23
Fremtid.....	25
Litteratur.....	27

Indledning

I 2020 søgte og fik Børnehuset Valhalla en bevilling fra BUPLs udviklingsfond til et projekt om hvilken betydning tildeling af extra ressourcer kunne tænkes at få - for især de udsatte barn, men også for børnene i det hele taget og for de voksne, der befolker Valhalla. Det handlede især om vuggebørnene - og det handlede med andre ord om både betydning og brug. Hvordan kunne de extra ressourcer bruges bedst muligt?

Forhistorien var og er, at både stat og også kommunen Køge tildelte institutioner med særligt mange udsatte børn extra midler. Det såkaldte sociale taxameter eller den sociale normering. Det fik Valhalla også - til vuggegruppen. Der var derfor blevet ansat en extra pædagog.

Projektet blev beskrevet således i ansøgningen til BUPL:

"Et forandrings- /aktionslæringsprojekt, med henblik på at udvikle praksis. I forbindelse med tildelingen af en extra pædagog - i kraft af en budgetbeslutning i Køge kommune om sociale normeringer - er det intentionen med projektet at kortlægge betydningen og kvalificere brugen af ekstra ressourcer."

Projektet kan beskrives som et slags aktionslæringsprojekt. Eller med lidt andre ord: et deltagerbaseret forskningsprojekt, der indeholder forandringen som intention. Man kan sige, at det er i mødet mellem forsker og praktikere, fremover kaldt pædagoger (selvom nogle af dem ikke har den formelle uddannelse) at udviklingen og kvalificeringen af praksis og de extra ressourcer sker. Et gensidigt lærende forløb, der har handlingen, aktionen, som sigtemål og som bruger de forskellige kompetencer deltagerne har. Gennem forskellige kortlægninger af praksis, udført af mig og udviklingspædagogen Julie, der i forskellige sammenhænge og på forskellige måder er blevet præsenteret for det deltagende pædagogiske personale, har praksis forandret sig og der er blevet sat fokus på måden hvorpå de extra ressourcer blev anvendt. Og på hvordan der tales om praksis og om dem der befolker den - både børn og voksne.

Denne rapport beskriver disse processer, praksisforandringer og opfattelser, der både var og er. Det er beskrivelsen og analysen af et forløb, der blev længere end forventet og planlagt. Det skyldes først og fremmest Corona, der jo meldte sin ankomst et par måneder før projektets start. Og som på forskellig vis spillede ind i forhold til projektets faser: nedlukning, hvor ingen andre må komme ind i institutionen end børn og personale og perioder, hvor forskellige af deltagerne var syge. Det meste har derfor været forsinket - ikke udskudt eller forandret. Projektplanen er sådan set blevet fulgt, blot med længere mellemrum mellem de enkelte elementer. Og i sidste ende blev selve rapportskrivningen forsinket på grund af corona. Alt i alt har corona præget forløbet og dagsordenen, men ikke indholdet, engagementet og praksisforandringerne.

Det har været sjovt og hårdt - det sidste ikke mindst pga af restriktioner og corona. Men det har på alle måder været berigende at støde ind i engagerede og tænksomme pædagoger, både uddannede og ikke-uddannede, der vil noget, ikke mindst med børnene - og i børn, der med sædvanlig selvfølgelighed fænger og fanger en i deres attitude, udtryk og udsagn. Tak, fordi jeg måtte være med!

Søs Bayer

Vig, marts 2022.

Projektets opbygning og metode

Projektet i sin helhed er inspireret af aktionsforskning og aktionslæring. Aktionsforskning beskrives ofte som en tilgang til gennem handling at skabe udvikling og forandring i fx organisationer og institutioner og på samme tid forske i forandringen for at skabe viden og erkendelser om forandringen, processen og praksis. Handling og fællesskab står centralt, idet man i fælleskab diskuterer og afprøver nye handlinger og baserer dette på dialog og kritisk refleksion. Hensigten er selvfølgelig at skabe nye erkendelser, viden og handling (Husted 2012). At forandre praksis, gennem de fælles refleksioner og erkendelser deltagerne får. Deltagerne er på den måde interessante, idet de fra forskellige positioner og med forskellige perspektiver bidrager til de fælles erkendelser. Der er altså tale om et møde mellem forskere og pædagoger, der i et ligeværdigt samarbejde kortlægger og erkender praksis og forandrer den.

Projektet har ikke fulgt aktionsforskningens principper og bagvedliggende teoretiske grundlag. Der har været tale om en inspiration, der samlet betyder, at vi hellere vil tale om projektet som et deltagerbaseret forsknings- og udviklingsprojekt. Det centrale begreb er her deltagerne – og med deltagerne menes både forsker, pædagoger, ledere og andre medarbejdere. Deltagerens ligeværd betyder, at der også veksles mellem positioner, således at de der praktiserer er forskere i egen felt – og at forskeren samtidigt bliver praktiker, omend ikke i realiteten så i erkendelsen. Et vekselvirkende projekt, hvor positioner og perspektiver skifter – og hvor alle er deltager, uanset tidligere position og vidensgrundlag. Et ligeværdigt og berigende møde mellem alle deltagerne, der alle har fortolket, diskuteret, erkendt og handlet. Dog i forskellige grader og kontekster. Vi har i projektbeskrivelsen kaldt det ”en vidensbaseret praksisforandring” og det er faktisk også det vi har realiseret.

Vidensbasering

Hvad består det vidensbaserede så i? Eller hvordan skaffes den viden, der er grundlag for forandringen? Viden må i den sammenhæng opfattes som det erkendende element, som deltagerne i fælleskab har opnået. Og det er sket på baggrund af et materiale forskerne har lavet. På den måde har der været en klar arbejdsdeling i projektet: forskerne har produceret det materiale, der ligger som grundlag for de fælles refleksions og vidensprocesser – pædagogerne (både de uddannede og de ikke uddannede) har været praktikere. Eller rettere: det pædagogiske personale har ladet sig beskue af mig, forskeren, eller af Julie, udviklingspædagogen, med henblik på at blive klogere på det der foregår og dermed skabe muligheder for en forandring. I første omgang er der altså produceret et materiale og siden har pædagogerne skabt en masse viden i form af erfaringer og iagttagelser fra den nye måde at arbejde på. Det har de så løftet op til fælles refleksioner, som har næret og påvirket processen og som også bliver fremstillet her i rapporten.

Projektets metode er forankret i det kvalitative og empiriske. En slags kortlægning, der har bestået i et antal deltagerbaserede observationer, der udskrevet har dannet grundlag for interviews med centrale personer – 2-3 stykker. Deltagerobservationer er en velkendt metode indenfor den del af forskningen, der bliver kaldt den kvalitative forskning. Observationer kan i denne sammenhæng være berigende og opklarende. De kan vise noget ingen mere kan se. Her har forskeren mulighed for at gå tæt på, finde og fremvise kulturelle mønstre og ikke mindst – gennem interviews og uformelle samtaler - få praktikernes egne ord på. Således også i dette projekt. De ’deltagende observationer’, betyder her, at jeg og Julie har deltaget, været med, talt med, men klart markeret fx overfor børnene, at man ikke er voksen i klassisk forstand. Har

børnene spurgt om de må noget, har vi henvist til 'de rigtige voksne' Men vi har været synligt tilstede. – og har haft en masse snakke og uformelle samtaler med børnene. Såvel som med de tilstedeværende voksne.

Som et vigtigt element i projektets samlede metode og deltagerorienterede perspektiv, er observationerne i renskrevet – og udvalgt form – blevet forelagt alle deltagerne og har været genstand for et omfattende analytisk og fortolkende arbejde mellem alle og i fællesskab. Disse seancer har haft form af workshops – og de er foregået 2 gange – med en ny runde af færre observationer i mellem.

Empirisk basis

Samlet kan det beskrives således: Projektets empiriske basis og materiale til workshop'sene har været 2 daglange observationer gange 2, samt uformelle samtaler med børnene og med de voksne, samt enkelte interviews med centrale voksne. Observationsnoterne er blevet udskrevet og har dannet grundlag for den første workshop. Herefter foretages 2 nye daglange observationer, der danner grundlag for anden workshop. Den første workshop besluttede forandringer, der herefter blev observeret gennem 2 daglange observationer og analyseret af forskerne - denne gang med særlige tematiske felter. Herefter er der foretaget interviews, der indgår i det samlede empiriske materiale, og i denne rapport. Forskellige skriftlige kilder indgår også. Endeligt er denne rapport blevet fremlagt i endnu ikke helt færdig form og diskuteret med de deltagere, der har ønsket at være med. Den færdige rapport er således den skriftlige tilkendegivelse og refleksion fra alle deltagerne.

Den overordnede teoretiske forståelse for projektet er en del af det der kan beskrives som kritisk kulturanalyse – og trækker på så forskellige fag og teoretiske tilgange som filosofi, antropologi og pædagogik. Den primære tilgang kan beskrives som kritisk og praksisloyal, hvor fokus er på pædagogerens egne forståelse og en teoretisk og vidensbaseret "skubben" til disse forståelser. Retningen for denne forandring af praksis aftales mellem forskere og praktikere og kendes således ikke på forhånd.

Temaer

I projektbeskrivelsen er dog angivet visse temaer, der var afklaret som interessante mellem Søs og lederen, Allan, af institutionen, med den tilføjelse at vi ikke vidste om disse temaer skulle blive og vise sig relevante og interessante for deltagerne. Disse temaer var, her fra projektbeskrivelsen: *"Særligt fokus vil ligge på gruppestørrelse, den hidtidige ratio, uddannelse og relationer, både mellem børn og voksne og mellem børnene - og på at udvikle forældresamarbejdet"*.

Særligt relationer og små grupper af børn blev fremhævet i projektbeskrivelsen, delvist baseret på Søs' tidligere arbejde, ikke mindst et projekt om normeringer. Her betragtes gruppestørrelse og relationer ud fra et teoretisk spænd mellem udviklingspsykologi, socialpsykologi, samtidsdiagnoser og kulturanalyse. Relationer betragtes således først og fremmest som mellem menneskelige og i mindre grad som psykologisk udviklingsorienterede – og trækker i denne forståelse på dele af omsorgsforskningen i den norske variant – og i den hjemlige filosofiske, som særligt beskrevet af filosofen K. E. Løgstrup. Gruppestørrelse og praksis heri er blevet betragtet først og fremmest i et internationalt perspektiv, hvor forskellige undersøgelser, herunder de amerikanske børnelæger, i særlig grad peger på betydningen heraf. Gruppestørrelse er et særligt fokussfelt, der er forskningsmæssigt underbelyst.

Mødet mellem forskning og praksis i det deltagerbaserede forhold kunne således pege på andre temaer end de her beskrevne. Men i praksis viste det sig at blive de samme: særligt små grupper af børn - og derefter relationer. Og hvor uddannelse og forældresamarbejde ikke viste sig interessante i denne sammenhæng. Andre temaer trængte sig dog på - i varierende og forskellig grad. Det vil det følgende derfor vise.

Forandringens beslutning – 1. workshop

Sætningen, og det der er blevet titlen på denne rapport *"Jeg har altid ønsket at arbejde med små grupper af børn..."*, faldt 5 minutter i afslutningstid på den 1. workshop. Og blev mødt med et *"det gør vi da bare"* fra samtlige deltagere. En hurtig beslutning – dog besluttet på et videnskæssigt grundlag og efter forudgående lange samtaler, fortolkninger og refleksioner. Hvad man besluttede, konsekvenser og omfanget af det viste det efterfølgende praktiske arbejde. Her annoncerede man at gå i gang.

Og hvad ledte så frem til denne beslutning? De i alt 4 dages forudgående observationer, i renskrevet, forkortet og i tematiseret form blev fremlagt for deltagerne – og blev efterfølgende diskuteret. Programmet bestod udelukkende i udvekslende samtaler mellem alle deltagerne – i nogle perioder kun pædagogerne i mindre grupper – og hvor Søs, Julie og ledelsen holdt sig for sig selv.

Perspektivet for hele dagen var at beslutte forandringer – og helt i projektets ånd at sætte de udsatte børn foran og se på anvendelsen af de extra personaleresressourcer.

Programmet så sådan ud:

NU er der ikke længe til, at vi mødes til en kursus/arbejdsdag.

Som bekendt sker det den 14. november fra kl. 9.00-15.00.

Dagen er et led i det udviklingsprojekt som Valhalla har fået midler til - og som har som formål at gøre os alle klogere på jeres pædagogiske praksis og på hvordan ressourcerne og de extra midler der er tildelt, kan bruges bedst muligt i forhold til børnene generelt, de udsatte børn specifikt - og i en balance med en ordentlig arbejdstilrettelæggelse.

Dagen kommer til at foregå som følger:

Kl. 9.00 -11.30: Arbejde i mindre grupper med udgangspunkt i observationer foretaget de seneste uger. Her diskuterer grupperne hvad de ser, hvad de finder godt og hvad de finder problematisk. Grupperne samler diskussionerne i en eller flere tematikker, der fremlægges for resten. Grupperne får ikke alle de samme observationer.

Kl. 11.30- 12.30: Frokost - og almindelig snakken...

Kl. 12.30-15.00: Tematiske diskussioner i hele gruppen, med faglige oplæg, indlæg og indspark (primært fra Søs).

Disse diskussioner fører frem til beslutninger om mulige forandringer i den pædagogiske praksis... Herefter foretages igen observationer - gerne denne gang video og lyd (også et diskussionspunkt og en beslutning.)

Glæder mig til at møde jer alle...

Kh Søs

Observationer

Observationerne var som sagt udgangspunktet – og de vakte i forskellig grad opsigt og undren.

Og de samlede sig i følgende tematikker:

- Mange skift – mange afbrydelser og et fravær af længerevarende fordybelse/leg/kontakt mellem barn og voksen. (Den længst observerede varede 10 min...)
- Uro, og ind i mellem kaos (fx når alle gør det samme på samme tid, ind fra legepladsen)
- At de voksne taler henover hovederne på børnene
- At der er børn, der bliver overset
- At en del børn tuller tilfældigt omkring, dimser kortvarigt med tilfældigt legetøj og tuller videre
- At man ikke rigtig udnytter, når der er mange voksne og færre børn tilstede
- At de voksne i høj grad befinder sig oppe ved bordene, hvor børnene ofte er nede ved gulvet
- At man skal blive bedre sprogligt til at forberede børnene på hvad der skal ske...
- At man skal blive bedre til at se børnenes indbyrdes samvær og relationer.

Det kunne man sige var noget af det problematiske.

Og det gode blev samlende beskrevet som:

- Der er megen glæde og god kontakt
- Godt blik for børnenes indbyrdes lege og kommunikation
- Godt at de voksne placerer sig på gulvet sammen med børnene
- Der er en god tone generelt – og de voksne har indbyrdes et godt forhold.

Det sidste – det gode – er vigtigt at fremhæve, her med observatørens blik: der er generelt en dejlig, rolig og imødekommende stemning i Valhalla. Børnene tusser ofte rundt i egne projekter, i en egen ro og fordybelse – og ikke sjældent sammen. De voksne synes at have et godt blik for børnene – også de børn vi karakteriserer som de udsatte – og det synes som om ingen børn overses i længere tid. Man 'ser' børnene – også i deres indbyrdes legerelationer og den måde de kommunikerer på. Tonen mellem personalet er god og let og tyder på gode relationer. Det gælder sådan set også til børnene. Der er megen glæde og god kontakt. Og de voksne ved mere om børnene end de umiddelbart udtrykker.

Kort over venskabsgrupper

De praktiske deltagere blev på arbejdsdagen bedt om at tegne et 'kort' over børnenes 'venskabsgrupper', de grupper af børn, der har indbyrdes tætte relationer og det blev gjort uden megen tøven. Viden om hvordan børnene indbyrdes 'hænger sammen' synes at ligge helt fremme hos praktikerne, men synes samtidigt at være sjældent italesat. En slags implicit viden, 'tavs viden' som nogle teoretikere kalder det – og som uden megen besvær, som vi så det her, kan fremkaldes og gøres til en eksplicit viden – en italesat viden. Det påpeger det aspekt, at det ikke er børnenes egne grupper, der danner form for den pædagogiske praksis og bestræbelse, men de grupper, der bliver sammensat af andre. 'Stuen' er en sådan gruppe. En tilfældigt sammensat gruppe, der er afgjort og bestemt af andre, ofte af strukturelle og organisatoriske grunde, som udgør 'grundenheden' og som er vokset fuldstændig sammen med arkitekturen, mødeskemaet og dagens gang. – og som der bruges mange anstrengelser på at få til at fungere. Og det forekommer nærmest utænkeligt, at 'stuen' kan tænkes anderledes. I den forstand overses børnenes egne grupper – deres venskabs- eller relationsgrupper – fordi den anden gruppe, stuegruppen, bliver den fremherskende.

At få øje på børnenes indbyrdes grupper blev italesat og diskuteret som en del af den 1. workshop – og det betød også, at det at se grupperne efter børnenes egne relationer også gav et

blik for hvilke børn, der stod udenfor fællesskaberne – eller som derfor var svære at placere i en gruppe.

Observationernes indhold af det 'gode' og det 'problematiske' blev en vigtig del af diskussionerne og det fremadrettede indhold på arbejdsdagen. Store dele af erkendelserne skete imidlertid på baggrund af det "problematiske". Det der af deltagerne blev fortolket som det problematiske i observationerne.

Det bemærkelsesværdige og problematiske

Det forhold, der vakte en del opmærksomhed i observationerne var det forhold, at de voksne i rigtig mange sammenhænge taler hen over hovedet på børnene – nogle gange om børnene. Det blev formuleret på den måde, at 'vi vil det ikke, men kommer til det'. Ikke sjældent når der er få børn til stede og flere voksne. Dette forhold blev et slags opmærksomhedspunkt i den videre fortsatte praktiske bestræbelse i hverdagen – at undgå at samtale henover hovedet på børnene og da slet ikke OM børnene. Dette punkt hænger sammen med 2 andre tematikker: det forhold at en del børn – og ikke altid de samme – overses og sidder længe alene. Det typiske er her, at barnet bliver 'efterladt' ved det høje bord, fordi det ikke endnu er færdigt med at spise. Her sidder det så – ofte særligt iagttagende de andre børn og voksne, enten på gulvet eller i travlhed. For i forbindelse med spisningens slutning synes de voksne at have særligt travlt – ikke mindst med oprydning og andre praktiske ting. Her bliver der samtalt praktisk hen over hovederne på børnene – præget som det er af travlhed. Det samme er tilfældet, når der ikke er travlt. Når der er mange voksne og få børn Den voksne giver sig ikke tid til at se, hvad tilstede – i fx middagsstunden, hvor de fleste børn sover. Her taler de voksne i særlig grad henover hovedet på børnene – og bruger således ikke den 'luksusnormering', som nogle af deltagerne kalder det i middagsstunden. Det er en pointe, at man skal blive bedre til at få struktur på middagsstunden – mellem praktiske opgaver og fordybelsesstunder med børnene. Som det udtrykkes af nogle af deltagerne. Og som andre udtrykker det: *"En større bevidsthed om hvad vi gør og hvad vi taler om, for børn opsnapper mere end vi tror"*.

Et andet meget bemærket forhold, er det fænomen, at de voksne bare tager barnet, eventuelt i hånden, når det skal skiftes. Der er meget ofte ingen sproglig interaktion, barnet bliver bare taget, evt suppleret med: *"nu er det din tur til at blive skiftet"*. Uden at spørge barnet om det er klar, om det er nu. Barnet bliver dog ofte bare taget med uden ord – uden at den voksne lige ser hvad barnet har gang i. Ofte fremstår disse situationer meget rutinerede og som et slags samleband, hvor børnene bliver hevet ud et efter et i den rækkefølge den voksne finder passende. Her er pædagogernes eftertænksomhed, at man skal blive bedre til at sætte ord på og gøre parat til. Man skal forberede barnet på skift.

At tale hen over hovederne på børnene og blot at tage dem i hånden og føre det et andet sted hen medførte en længere diskussion og refleksion over børnene – ses de som små objekter eller som subjekter? Især en samtale om hvordan børn som objekter bliver ført gennem hverdagens rutiner overfor hvornår børnene mødes ligeværdigt, som subjekter og små mennesker i egen ret. Er børn blot genstande vi rykker rundt med – eller er de selvstændige individer i egen ret? Og hvornår er de hvad for de voksne? Ingen er i tvivl om hvad de mener på et italesat plan, men måden at handle med børnene på tyder ind i mellem på en tavs og ikke-bevidst praksis.

Der er megen uro på stuerne – voksne, der går ud og ind, mange skift og ikke altid børn, der er klar til det. Der sker afbrydelser i aktiviteter, der er i gang – og det betegnes som forstyrrelser.

Det skal ses i forhold til fordybelse – fordybelser eller fordybelsesstunder, som man gerne vil have flere af og værne om. Man skal skærme fordybelsesstunderne, som det formuleres.

Der er børn, der overses og der er børn, der ikke er i en relations/venskabsgruppe med andre børn. Uden at vi præcist har sat ord på hvem disse børn er, så ligger det implicit at nogle af disse børn har de udsattes udfordringer. Og at det ofte er de samme børn, der altså kan tillægges den udfordring, at de hverken har stabile relationer til de andre børn eller til de voksne. Når vi tidligere har skrevet at ingen børn overses i længere tid skal det altså forstås på den måde, at ingen børn lider, ikke får skiftet ble, ikke bliver puttet ordentligt eller ikke bliver talt til, men der er nogle børn, der ikke får det andre børn har. Nemlig en tæt og nær relation til mindst en voksen – og venskabelige relationer til andre børn. Det er de børn, der i denne sammenhæng er interessante og det store spørgsmål er derfor hvordan disse børn får – eller kan få – det de andre børn har?

Små grupper

Alt dette – og mere til – medførte som sagt på arbejdsdagen, at man besluttede fremover at arbejde i små grupper af børn – 3-4 børn til en voksen. Argumenterne for denne forandring kan sammenfattes i sloganet: *”Vi vil mere nærvær og at kunne gribe øjeblikket. Vi vil kunne lave noget – i små grupper af børn”*. Fraværet af forstyrrelse – og tilvalget af fordybelse kan nemmere finde sted i små grupper af børn, som det blev formuleret og dermed kvaliteten af mødet mellem børn og voksne. Og mellem børnene.

Så beslutningen blev en ny organisering, med små grupper af børn, 3-4 stykker og 1 voksen. Forestillingen om, at der ikke mere ville blive talt henover hovedet på børnene, de ikke ville sidde alene, der ikke ville være lige så mange forstyrrelser, og at ingen børn ville blive overset og at alle børn ville få mulighed for at få tætte nære relationer til såvel børn som voksne, blev altså sammenfattet til at ville arbejde i små grupper, i venskabsgrupper, som de blev benævnt.

Og det store spørgsmål om 'HOW to do it' blev efterladt til perioden efter.

Forandringens tid

På mange måder er denne tid – tiden mellem de 2 workshops, der altså blev længere end planlagt – den egentlige tid. Den tid, hvor praktikerne arbejder med, skaber og etablerer de små grupper – og hvor de diskuterer, reflekterer og beslutter hvordan de små grupper skal se ud: hvilke børn sammen med hinanden og hvilke børn sammen med hvilke voksne? Og hvordan de løbende skal forandres.

Arbejdet tager udgangspunkt i den viden pædagogen har om børnenes indbyrdes relationsdannelse. Deres relationer til de andre børn. Det betyder også en identifikation af hvilke børn, der ikke har eller som har svært ved at skabe, indgå og mødes i en relation. Disse børn, der i en samlet betegnelse kan kaldes de udsatte børn eller børn i udsatte positioner. Den foreløbige betegnelse af disse grupper af børn bliver derfor venskabsgrupper, fordi udgangspunktet ikke bliver taget i børnenes differentierede og varierede relationer til de voksne, men i deres relationer til de andre børn. Herefter vurderes de voksnes relationer til de enkelte børn og den samlede gruppe af børn. En reflekteret praksis, der som det reflekterede indikerer hele tiden indeholder muligheden for nye og andre overvejelser og beslutninger, samtidig med, at det stabile element bliver respekteret. Mellem det stabile og det foranderlige. Gruppernes kendetegn er netop det stabile og kontinuerlige, med muligheden for ændringer, hvis de forekommer betimelige. Det foranderlige bliver da også det karakteristiske i den første tids arbejde med de små grupper – således også betegnelsen, der dog efterhånden bliver mere og mere fast: 'de små grupper'.

Overvejelser

I denne periode af tid etablerede personalet grupperne og prøvede forskellige konstellationer af og kriterier for dem. Det blev synligt, at der var mange overvejelser forbundet hermed. Dels var der drøftelser af hvordan man forholder sig til børn, der søger hinanden, men som de voksne egentlig ikke vurderer er "gode" for hinanden. Dels hvordan man skal forholde sig til at gruppedelingen ikke går op, fx hvis gode børne- og voksenrelationer går på tværs af grupperne og stuerne. Og drøftelser af hvad man stiller op hvis nogle grupper bliver for store eller for små?

Det blev og var en stor mundfuld for pædagogerne, at arbejde med hvordan de praktisk skulle organisere arbejdet med de små grupper, så de små grupper faktisk blev virksomme. Ikke noget der kun sker enkelte dage, men noget der sker de fleste dage og som ikke drukner i "alt det andet" (fx opstart af nye børn, børn der sover to lure, sygdom, ferie, møder og andet personalefravær).

Meget hurtigt begynder pædagogerne at se gennemgribende og positive forandringer. Det samler sig i 3 punkter. De små grupper har stor betydning:

- For børn i udsatte positioner, som kom i bedre trivsel
- For alle børn – mere nærvær, ro, fordybelse. Formiddagens ro og tryghed kunne mærkes om eftermiddagen, hvor der var meget mere ro, leg, fordybelse og trivsel end tidligere – også selvom de ikke arbejdede i de små grupper om eftermiddagen og der var 1 voksen mindre på hver stue
- For pædagogernes egen arbejdsglæde og oplevelse af at gøre noget værdifuldt sammen med børnene

I starten kan det beskrives, at de små gruppers størrelse er varierende: nogle grupper er på 7 børn med 2 voksne, nogle grupper med 1 voksen til 4 børn og nogle grupper er igen større, især når det handler om de helt små børn – babyerne. Men realiteten er, at der i tiden efter den 1. workshop etablerer sig mindre grupper af børn – dannet på tværs af 2 stuer – med 1 eller 2 faste voksne tilknyttet.

Grupperne dyrker som udgangspunkt hver formiddag eksklusivt samvær. Selvom det som beskrevet tidligere i starten er svært at få etableret – og at det må konstateres at mange dage sker det ikke, fordi andre praktiske logikker tager over. Til trods for den rygmærkede stuegruppen udgør samt andre institutionelle logikker, så arbejder man støt og roligt hen mod, at de små grupper er noget der skal være hver dag. Uden undtagelse. Og når de små grupper etablerer sig, så laver man noget sammen om morgenen frem til frokost, hvor gruppen spiser sammen – med den samme voksne. Det er også den samme voksne (de samme voksne), der skifter og putter børnene. Grupperne er aktive fra ved 9-tiden til ved 12-tiden, hvor børnene sover. Om eftermiddagen er man tilbage i stue-strukturen, egentlig ret opdelt. Kredsen af børn er igen stor – og børnene kan dyrke venskaber og lege med andre børn end dem de er i gruppe med.

De små gruppers gøren og laden

Grupperne foretager sig mange og meget forskellige ting. Men ofte er det ud af huset – på tur, på ladcyklen, men 4 børn på ladet og den voksne til at trampe i pedalerne. På legepladsen – eller i leg og aktivitet rundt omkring i huset. Praktikere erfarer, beskriver de selv, hvor vigtigt det er at organisere og koordinere mellem de voksne – hvor er hvem og hvor længe? – men da grupperne er faste, skal der netop ikke organiseres på børneniveau. Samtidigt med denne organisering og koordinering opleves en stor grad af selvstændighed og dømmekraft – man bestemmer selv hvad man gør med sin gruppe af børn. Her en midtvejsberetning fra en af pædagogerne fra foråret 2021 i et nyhedsbrev til forældrene:

Som nævnt i tidligere nyhedsbrev arbejder vi med, at børnene er i mindre grupper i vuggestuen. Dette gør vi stadig, og det vil vi fremadrettet også gøre. Det betyder, at børnene er inddelt i grupper på mellem 3-5 børn, og disse grupper er dannet ud fra børnenes relationer. Relationerne som grupperne er dannet ud fra, kan både være til børn fra egen stue og til børn fra "samarbejdsstuen".

I den periode vi har arbejdet med grupperne allerede, har vi kunne mærke, at alle børn har god gavn af dem. Der er en større ro til at kunne fordybe sig i aktiviteten, uanset om det er kreative, motoriske eller andre aktiviteter. Derudover kan vi også mærke, at det har skabt en ro hos børnene, at de ved, at den voksne kun er sammen med dem, og de skal ikke forholde sig til 3-4 voksne gennem hele dagen, men de har den ene faste voksne hele formiddagen.

Vi kan mærke, at relationerne blandt børnene i grupperne forstærkes, der er en stor omsorg for hinanden, børnene er gode til at vente på hinanden, hjælpe hinanden, tage hinanden med, uanset om det handler om at holde hinanden i hånden på en gåtur, vente på at en af vennerne har vasket fingrene, eller at skulle dele noget legetøj. Det er en stor læringsproces for alle børn, men vi kan mærke, at den gør stor gavn, også når vi så f.eks. er samlet med resten af stuen om eftermiddagen.

Vi kan mærke på børnene, at der er et andet overskud til at prøve nye ting, eller lære nye ting, og vi kan se, at børnene har fået en større tro på egne evner, fået endnu mere selvtillid og selvværd, så vi kan bestemt mærke, at grupperne har en positiv indvirkning på børnene.

Vi vil dog gerne komme med en opfordring til, at I senest afleverer jeres børn kl. 9:30 hver dag. Hver dag deler vi os senest i grupperne kl. 9:30, og det kan være svært at komme ind i en leg/aktivitet, når først den er gået i gang. Derudover kan vi også tage på spontane ture, hvor vi også senest tager afsted 9:30.

Når vi tager på cykelture, gåture i nærområdet, eller ture med klapvognen er det nye fælles oplevelser for gruppen, og disse oplevelser er noget som børnene husker flere dage efter. Vi snakker længe om f.eks. en cykeltur til stranden for at finde sten, en gåtur i nærområdet, hvor vi har set ænder og en kat, og disse ture/oplevelser er også med til at styrke relationerne mellem børnene.

Med de stigende varmegrader, er forventningen også at vi vil tage på flere ture, hvor vi har madpakker med, og vi vil have flere dage hvor vi f.eks. spiser frokosten på legepladsen, og derved bibeholder grupperne i længere tid om dagen.

Konkrete eksemplar på de små gruppers aktiviteter

Som det antydes ovenfor så handler de små grupper ikke om blot at være tilstede sammen – det handler også om at lave noget sammen. Her følger nogle af de aktiviteter, ting og andre forhold, der blev fortalt i denne første periode med at arbejde i små grupper af børn. Listen er genkendelig og indeholder aktiviteter alle pædagoger – og børn – kender til. Og som i næsten alt andet der gøres i en daginstitution, tager de også udgangspunkt i den styrkede læreplan. Det særlige er det børneperspektiv de små grupper kan forsvare – og at alting foregår roligt, nærværende og i 'sync'.

Inde-aktiviteter: Kreative ting, sanseting, musik, bevægelse, madlavning, legeremedier – og at bruge huset.

Ude-aktiviteter: det samme, bare ude. Med tillæg af bolde, sans, vand, balance, kribble, krable, se efter dyr, natur, jord, værksted, bål.

Og på tur: bare gå rundt om blokken, se til køerne, søen, skoven og havnen. Gå på biblioteket, se andre og lokale legepladser, arbejdspladser, vejarbejde og tog.

Det særlige er, at disse aktiviteter foranstalttes på baggrund af den voksnes dømmekraft, selvstændighed og initiativ, med udgangspunkt i børnegruppens perspektiv, hvad enten det er udtalt eller ikke. Det vil også sige, at de kan være planlagte og helt spontane.

En fortælling om et barn – og en til..

De små grupper, baseret på tilstedeværende relationer mellem børnene og til den voksne, medførte også udvikling af relationer. Især de børn, der karakteriseres som udsatte, står i en position, hvor det ikke er relationer, der skal befæstes, men relationer der skal opbygges. Og som i den bevægelse oplever en anden hverdag, bygget på en glæde ved de andre børn og en samhørighed.

Dette er pædagogernes fortælling om et barn, der som en af de første – og meget tydeligt – havde glæde af de små grupper:

N var et barn, der levede i periferien af stuens fællesskaber og sjældent viste interesse for eller deltog i samspil med de andre børn. Han opsøgte ikke personalet, og de opsøgte heller ikke N så ofte. Han legede for sig selv, væk fra stuens liv. En gang imellem tog han en runde rundt på stuen, hvor han slog eller skubbede de børn han kom forbi. Han var ofte meget ked af det, når han blev afleveret om morgenen, og det var svært for personalet at hjælpe ham ud af ked-af-det-heden og godt i gang med dagen.

Da vi begyndte at arbejde med de små grupper, og N kom i en fast, lille gruppe med den samme voksne og de samme børn, så vi en kæmpe udvikling. Personalet arbejdede aktivt på at skabe en relation til ham og han begyndte også at få relationer til de andre børn. Hans trivsel forbedredes markant – fra at have set en mut, ofte utilfreds dreng, der holdt sig for sig selv, så vi nu en glad, sprudlende, aktiv, social dreng, der mødte glad i vuggestuen, deltog aktivt og entusiastisk i gruppens lege og aktiviteter og viste stor glæde ved både voksne og børn på stuen.

En lidt anden fortælling er fortællingen om 3 børn, der tilsammen giver udfordringer for stuens pædagoger. Og som synes belastende i deres forhold til andre børn – også til hinanden.

A, B og C har det ofte svært, når vi "bare" er på stuen. De kommer ofte i konflikt og personalet har ikke altid mulighed for at hjælpe dem i rette tid eller være omkring dem, så nogle konflikter kan forebygges eller tages i opløbet. Derfor bliver det ofte voldsomt for børnene – skrig, gråd, håndgemæng – og får karakter af brandslukning for personalet, når vi er på stuen.

I den lille gruppe er de tre børn også sammen og her ser vi nogle andre samspil udfolde sig. Her er det muligt at lave en fælles aktivitet/leg, så børnene oplever at være fælles om noget, være fordybede sammen og have fælles opmærksomhed. Den voksne er lige ved siden af og kan støtte børnenes samspil undervejs. Man kan fx "oversætte" mellem børnene, når kommunikationen går skævt. Eller man kan byde ind med idéer og handlinger, der kan hjælpe en leg eller et samspil tilbage på et godt spor, hvis det er ved at gå skævt. I den lille gruppe opstår der også konflikter, men fordi den voksne er tæt på og kan hjælpe børnene før, under og efter/videre, udvikler konflikterne sig ikke så voldsomt, og børnene får en masse erfaringer med, hvordan man kan håndtere de konflikter, der opstår. De får også erfaringer med at være i de gode, konstruktive samspil, hvor man griner og leger sammen – som de sjældent har ret mange af på stuen.

At blive en del af..

Alt ovenstående udtrykker de foreløbige erfaringer med arbejdet med de små grupper. Det er bemærkelsesværdigt, at der i pædagogerens egne beskrivelser tales om ro, om gavn, om læreprocesser, om positive virkninger, om selvværd og selvtillid og om forstærkede relationer. Og om hvordan nogle børns relationer bestyrkes og andres opbygges – andre børn får muligheden for at opbygge relationer og indgå i fælleskaber. Pædagogik er på mange måder at blive en del af..

Glæden, engagementet og opmærksomheden er stor i personalegruppen og der arbejdes med de små grupper hen over sommeren 2021 frem til den 2. workshop i september måned.

Forandringens basis - 2. workshop

Den 2. workshop blev organiseret tematisk. Den nye runde af observationer indeholdt i høj grad et fokus på hvordan udsathed blev italesat og håndteret, hvordan relationer blev beskrevet, forstået og etableret i en praktisk-pædagogisk kontekst og ikke mindst hvordan de små grupper blev sammensat, forandret, reflekteret og diskuteret. Man kan sige, at workshoppen netop bestod i at kvalificere og fundamentere arbejdet med de små grupper, kombineret med en fælles undersøgelse og kvalificering af opfattelsen af de udsatte børns udsathed og relationernes beskaffenhed.

Som noget nyt deltog hele institutionen og dermed også børnehaveafdelingen, der kun en enkelt aften havde hørt om udviklingsprojektets fokus på udsathed og små grupper og som gennem denne arbejdsdag kunne medvirke i den fortsatte praksisforandring og i de fortsatte refleksioner - og dermed kunne få mulighed for at diskutere de små gruppers relevans i børnehaven. Arbejdsdagen vekslede således i gruppernes sammensætning - og havde følgende program:

Arbejdsordag om udsathed, relationer og små grupper

Hensigten med hele arbejdsdagen er at få alles blikke, billeder og ord på udsathed, relationer og små grupper... Forbered derfor gerne eksempler.

Kl. 8-10: Om udsathed - Hvad er udsathed - og hvem er egentlig de udsatte?

Oplæg og arbejde i blandede grupper.

Legeindslag

Kl. 10-10.15: Pause

Kl.10.15-12.15: Relationer.

Hvorfor er relationer vigtige og hvordan kan det være, at der ikke rigtigt er begreber, der kan beskrive relationer i daginstitutioner?

Forberedelse: tænk om en vigtig relation i din barndom - til en voksen (der ikke er forældre) og til et barn.

Gruppearbejde: afdelingsgrupper...

Kan vi samlet finde begreber, der kan beskrive relationer?

Oplæg

Legeindslag

Kl.12.15-12.45: Frokost

Kl. 12.45-14.45: Små grupper - hvordan arbejde med små grupper og hvorfor? Erfaringer, forhindringer og fordele.

Børnehaven arbejder på tværs af stuerne med spørgsmålet: HVIS vi skulle lave små grupper af børn, hvilke kriterier og hvordan ville de se ud?

Vuggestuen arbejder i "hullerne" med at kvalificere og forandre de små grupper af børn.

Oplæg

Legeindslag

Kl. 14.45-15.00: Opsamling, hvad gør vi fremover og tak for i dag...

Udover at veksle i grupperne, så bestod hvert tema også af et lille oplæg, fra Søs, og derefter af den fælles drøftelse mellem alle deltagerne.

Udsathed

Der arbejdes med et bredt begreb om udsathed i Valhalla. Måske ikke tilfældigt, idet det udbredte begreb indenfor det pædagogiske felt har samme karakter. Det er en af pointerne i det lille oplæg arbejdsdagen indeholdt, nemlig at begrebet har ændret karakter. Udsatheden havde sin oprindelse i det sociale, så man tidligere, da begrebet havde mere sociologisk karakter. Social udsathed. Udsathed havde først og fremmest sit udspring i sociale forhold og vilkår. Udsathed betragtes nu i et bredere spænd mellem det sociale, motoriske og sproglige. Man kan således fx være sprogligt udsat. Det rejser en hel del spørgsmål, om hvem de udsatte er, hvordan de bliver identificeret og kategoriseret og ikke mindst spørgsmålet om hvor problemet/problemerne skal løses og på hvilken måde institutionerne kan medvirke hertil?

Spørgsmålene er flere end svarene. Men der synes at være enighed om, at de udsatte er dem, der falder udenfor normaliteten. Det rejser selvfølgelig spørgsmålet om hvad det normale er? Og hvad det gode liv er? Og hvem der kan definere det – og gælder definitionen alle?

Udsatheden synes i den praktiske forståelse at være alt fra dårlig trivsel til usikkerhed og følelsesmæssige problemer. Der synes også at være en opfattelse af, at udsatheden kan være af kortere eller længere varighed – og at konteksten har en betydning: udsathed kan synliggøres fx i skiftet mellem vuggestue og børnehave eller omvendt. *”Vi oplever mange udsatte”* er udsagnet fra en af grupperne. Og ja, institutionerne kan være med til at gøre en forskel – og her spænder opfattelsen mellem en genkendelig og struktureret hverdag til nærhed, samvær, kontakt, sociale relationer og omsorg. De to sidste begreber går igen: relationer og omsorg. Opfattelsen synes at samle sig i, at man kan gøre en forskel på det menneskelige plan.

Og den vej der anses for mest farbar er små grupper af børn - og en opbygning eller styrkelse af tætte nære relationer. Man foretrækker begrebet ”børn i udsatte positioner”, der er helt i overensstemmelse med den mere officielle faglige tale om ’udsathed’. I Valhalla forstås et barns udsathed i relation til daginstitutionens eller stuens/gruppens fællesskab. Barnet i en udsat position betragtes altså som en del af daginstitutionens/stuens/gruppens fællesskab, men befinder sig – pga. forhold som kan være midlertidige eller mere konstante – i en perifer position i dette fællesskab, og den pædagogiske bestræbelse bliver derfor at få barnet ”ind i fællesskabet”.

Relationer

Tætte, nære relationer har været en betydningsfuld del af den pædagogiske samtale og faglighed gennem historien. Aktuelt har relationer fået en anden opmærksomhed – og synes igen at blive en italesat og vægtig del af den pædagogiske praksis og faglighed. Endda fra vugge til krukke. Således tales der om relationer i folkeskolen, fx skoleforsker Louise Klinge, om relationskompetence og om hvordan relationer er betydningsfulde for menneskers liv og læring – også på universitetet.

Der er alt mulig grund til at italesætte det i daginstitutionen – og at se på om der kan dannes selvstændige begreber og ord om relationens beskaffenhed. De relationer, der opstår i det institutionelle rum har ikke selvstændige begreber i de videnskaber, der omgiver den pædagogiske praksis og sammenlignes ofte – enten negativt eller positivt – med de relationer vi finder i det familiære rum. Ofte på den måde, at relationer mellem mennesker i det institutionelle rum skal passe på med at ligne dem i det familiære rum – for ikke at sige true dem. Der ligger implicit en opfattelse af at relationer i det institutionelle rum kan blive for tætte

- og det skal man passe på med. Man skal ikke være 'barnets mor'. Relationerne skal på den ene side ikke ligne eller være en erstatning for relationerne i familien - og til mor. På den anden side må de heller ikke blive for tætte, da de så kan true og forstyrre relationerne i familien. Dette til trods, ligger der en faglig enighed om at relationer er betydningsfulde. Både mellem de voksne og børnene - og mellem børnene.

De ord pædagogerne sætter på relationen vidner om hvor vanskeligt det er. At sætte ord på. Og at det måske endda er lettere at praktisere. Man kan udtrykke det på en anden måde: relationerne mellem børn og voksne er der, men de er ikke altid genkendelige og eksplicite. De kan ikke genfindes i tid - altså det forhold, at de der tilbringer mere tid sammen også har tættere relationer, samtidigt med at det er tydeligt, at relationer styrkes og forstærkes netop når man bruger tid sammen. I små grupper.

De små grupper synes at være nøglen til forståelsen af relationernes varighed og styrke. Relationer kan rives over. De kan ophøre - ikke fordi de der indgår i relationen vil det, men fordi strukturelle eller menneskelige forhold tvinger det igennem. Eksempler på disse gennemtvungne forhold er fx skiftet fra vuggestue til børnehave, hvor de hidtidige relationer rives over. Men det kan også genfindes i hverdagslivet, hvor 2 børn, trods det at de har en synlig relation, ikke får mulighed for at dyrke denne eller sågar får revet den over. Det kan være fordi børnene går på hver deres stue - eller fordi de voksne ikke finder at relationen er befordrende.

Relationer er blevet tydeliggjort gennem og ved arbejdet med de små grupper, fortæller pædagogerne Tydelige på den måde, at de nu ikke kun er 'tydelige' for dem der indgår i relationen, men for alle. Således ved de voksne nu hvilke voksne der har relationer til hvilke børn og det er også et italesat forhold - en slags fælles refleksion - at tale om relationens indhold og beskaffenhed. Også hvis den er svær eller problematisk. Relationerne mellem børnene - som de små grupper jo bygger på - er ligeledes et reflekteret forhold. Og analysen og karakteren af relationerne mellem børnene indgår som et vægtigt element i den fortløbende samtale mellem de voksne - mellem pædagogerene. I det spænd, der skal være, mellem det kontinuerlige og det foranderlige.

Selvom relationer primært synes konstante og kontinuerlige, så erfares det også, at relationer kan forandres. Ikke mindst i børnegruppen, hvor udskiftninger og ankomsten af nye børn kan forandre konstellationen mellem børnene og dermed de relationer, der eksisterer. Dette er også et særligt reflekteret forhold. Det samme er tilfældet når de voksne skifter ud.

Derfor rejste diskussionen om relationer en hel del spørgsmål, der tilsammen er med til at indramme begrebet 'relation'. Fx kan man overhovedet eksistere hvis man ingen relationer har? Kan man have flere - mange - tætte nære relationer - og kan et barn have lige tætte og nære relationer i fx institutionen og i familien? Er relationen mellem barn-barn og mellem voksen- barn den samme? Hvordan skelner man mellem en tæt relation og en mere sporadisk? Og er den sporadiske så en relation? Og hvordan definerer børnene en relation - som en ven? Begreber der efterfølgende blev knyttet til relationen var autentisk, særlig, gensidig, eksklusiv - og at de (mindst) 2 der indgår i relationen definerer relationen. På den måde ligner relationer hinanden - ved at blive bestemt af dem, der indgår i dem. Og på den måde ligner relationer ikke hinanden, fordi de er eksklusive og helt afhængige af dem, der indgår i dem.

Små grupper

Arbejdsdagens sidste fokus, på de små grupper af børn, tog 2 veje: dels børnehavens vej, der skulle diskutere OM små grupper kunne være en mulig pædagogisk praksis – og vuggestuens vej, der handlede om diskussioner af de små grupper, deres beskaffenhed og status. Og at diskutere og opbygge flere eller andre argumenter for de små grupper.

Især erfaringerne fra en af vuggegrupperne blev præsenteret til alle – og gav lidt genlyd. Her blev det fremhævet, at de små grupper i vuggestuen skabte overskuelighed, nærvær og genkendelighed – både for børn og voksne. De små grupper af børn indeholder en særlig form for eksklusivitet, forstået på den måde, at børnene og den voksne, der indgår i gruppen oparbejder et eksklusivt kendskab til hinanden og dermed gøres relationerne i gruppen eksklusive. De små grupper giver en kontinuitet og stabilitet som ikke rigtig er set før, men rejser også nogle problematikker, som må diskuteres og afklares hen ad vejen. Dels rejser det en problematik om forholdet mellem stuegruppen og den lille gruppe, dels kan forholdet tendere at blive til et ”mine og dine” børns forhold mellem de voksne – og dels kræver arbejdet med små grupper at der koordineres og organiseres mellem de voksne og det sætter fokus på dagens gang.

Det blev fremhævet, at de små grupper er en overskuelig gruppestørrelse for både børn og voksne, alle kan blive set og hørt og at de giver nærvær, kontakt og relationer. Det beskrives endvidere som et oplagt socialt rum at arbejde med børn i – og i høj grad for børn i udsatte positioner. Der skal laves klare aftaler mellem de voksne om hvem der gør hvad, hvornår og hvor, men når det er på plads, skal der koordineres mindre fra dag til dag. Og arbejdet med de små grupper skaber rum for at betragte aktiviteter med andre øjne, at gribe det børnene er optagede af, at lade aktiviteten udvikle sig undervejs, at se spontant opståede muligheder. Det kræver en øget grad af kommunikation mellem de voksne – om aftaler, rollefordeling og ansvar. Det skaber nye måder at forvalte den pædagogiske praksis på og man bliver inspireret af hinandens måde at gøre tingene på. Børnene synes rigtig glade og i det hele taget er arbejdsglæden større for de voksne, der oplever en anden meningsfuldhed i hverdagen. Og flere kram. Om børnene beskriver de voksne:

- ”At de nyder at være med til praktiske opgaver – de vokser af det.
- At deres relationer bliver styrket – de har en anden opmærksomhed på hinanden, hvilket ses både i leg og i forhold til at hjælpe hinanden
- At de rigtig gerne vil hjælpe hinanden”

Og meget mere.

Børnehavegrupperne og vuggestuegrupperne arbejdede herefter med forskellige spørgsmål, der forsøgte at indramme de beskrevne erfaringer. Det kunne være spørgsmål som: hvor stor er en lille gruppe? Hvordan skal de dannes? Hvis de skal dannes med udgangspunkt i børnenes indbyrdes relationer, hvordan kortlægges de? Og ikke mindst spørgsmålet om hvilke voksne til hvilke grupper?

Børnehaveafdelingens diskussioner centreredes om muligheden for at arbejde med små grupper, om betimeligheden heri – og ikke mindst om hvordan de så skulle se ud. Udgangen blev at fortsætte diskussionerne.

For vuggestueafdelingen var der ingen tvivl – og det blev udgangen på deres arbejdsdag. Nemlig en forankring. De små grupper er kommet for at blive...

Argumenter for små grupper af børn

Der er mange gode og nu empirisk begrundede argumenter for små grupper af børn. De kan i denne sammenhæng samles i 2 overordnede begrundelser:

- Alle mennesker har brug for relationer - og en god relation kommer aldrig dårligt tilbage...
- De børn, der er 'udsat' er ikke mere på overarbejde... De har deres egne mennesker...

De små grupper af børn sætter altså, som vi har set, fokus på relationer og på børn i udsatte positioner. Disse børn er med indførelsen af de små grupper ikke mere 'på overarbejde' og de har 'deres egne mennesker' - begge udtalelser kommer fra en pædagog. Og det er på mange måder smukt beskrevet - og det hele handler om. Det handler nemlig om, at sikre alle børn det samme, at alle har og får det samme. Her relationer af en vis beskaffenhed, tætte og nære, til både børn og voksne. Det virkeliggøres gennem de små grupper, der altså også sikrer, at børnene er en del af noget. Og af nogle, kunne man tilføje. Det ingen mennesker kan leve og eksistere uden, nemlig relationer til andre, og oplevelsen af at være en del af noget.

Denne primært filosofiske tilgang til de små grupper og til relationer mellem mennesker kan suppleres med et væld af andre argumenter - først og fremmest og i denne sammenhæng - praktiske og pædagogiske argumenter. Det handler om alle børn, men særligt de børn, der af en eller anden grund har det svært, kan finde ind i en gruppe, hvor de er værdsatte, respekterede, vellidte og nødvendige.

En fortælling

D var et barn, der ofte blev meget ked af det og frustreret, og som kunne blive voldsom overfor de andre børn på stuen. Han var meget glad for biler og legede oftest for sig selv med bilerne. Han brugte meget energi på at værne om bilerne - var meget opmærksom hvis andre børn kom i nærheden af dem, og havde svært ved at give slip på dem, når han fx skulle spise og sove - det kom ofte til gråd og skrig ifm. bilerne. Han virkede ikke orienteret mod de andre børn, bortset fra når de kom for tæt på hans biler - så slog eller skubbede D ofte til børnene. Når de voksne kom for at hjælpe, kunne D finde på at kaste sig på gulvet og det var svært for de voksne at hjælpe ham. Personalet havde D oppe på en supervision og fik her øje på nogle mønstre i D's adfærd. De besluttede dels at ændre deres tilgang til ham, når han blev voldsom overfor de andre børn, og dels at prøve at placere ham i en anden gruppe. D kom i gruppe med to jævnaldrende drenge fra stuen. Her var D ikke så årvågen omkring at passe på sine biler - det var som om den lille gruppe var mere overskuelig for ham end stuen. Han begyndte at vise interesse for de to andre børn og imiterede deres lege. Lige så stille opstod relationerne mellem dem og D viste gensynsglæde, når han så de to om morgenen - noget der aldrig var set før. D begyndte at lege med de to andre og både optagetheden af bilerne og de store udbrud og frustrationer stilnede af.

De små gruppers hvem, hvad og hvordan

Fortællingerne om børn, der af den ene eller den anden grund er placeret og set i en udsat position og som høster rigtig meget af de små grupper, er der mange af. Ovenstående er en fortælling, andre er blevet fortalt og flere vil blive fortalt. De små grupper indeholder som sagt muligheden for tætte nære relationer - og giver mulighed for at disse relationer er synlige for alle. Det er noget af det pædagogerne fremhæver som et af de gode argumenter. At det er

synligt hvem der har en relation til hinanden – og at de voksne bliver meget tætte med børn. Med den afgørende pointe at små grupper avler relationer.

De praktiske og pædagogiske argumenter kan sammenfattes sådan:

- **Små grupper styrker relationerne og fællesskabet** – børnene er sammen med børn de har gode relationer til. Pædagogerne har, når den samme gruppe mødes, mulighed for at arbejde tæt og kontinuerligt omkring børnenes relationer og om noget børnene er optagede af og har fælles opmærksomhed omkring. Dermed styrkes fællesskabet
- **Små grupper giver ro og nærvær** – i den lille gruppe skal man ikke forholde sig til så mange – det giver ro, og det giver bedre vilkår for nærværet og kontakten børn/børn og børn/voksne imellem
- **Små grupper giver mulighed for fordybelse** – i den lille gruppe er man sammen hele formiddagen, og den voksne har ikke andre opgaver – det giver mulighed for at fordybe sig sammen i den samme aktivitet eller leg over lang tid
- **Små grupper giver færre afbrydelser** – når man laver aktiviteter i de små grupper, bliver man ikke afbrudt og forstyrret lige så meget som på stuen.
- **Små grupper giver kontinuitet** – når man arbejder med faste små grupper giver det mulighed for at arbejde med relationer, temaer, aktiviteter eller lege over længere tid og bygge videre på det, der opstår.
- **Små grupper styrker kendskabet til børnene** – de små faste grupper giver mulighed for at lære børnene rigtig godt at kende og følge og understøtte børnenes udvikling, relationer, interesser osv tæt.
- **Små grupper** giver mulighed for at arbejde meget tættere med de børn, der af en eller anden grund er uden for fællesskabet – og som i kortere eller længere perioder har brug for en særlig indsats.

Som tidligere beskrevet kræver det særlige overvejelser, eftertænksomhed og fælles refleksion at sammensætte de små grupper. De praktiske og pædagogiske argumenter er:

- **Små grupper sammensættes med udgangspunkt i børnenes tætte relationer** til de andre børn (vigtigst) og til de voksne, så man altid er i gruppe med nogen, man har det godt med og har en god relation til.
- **Små grupper er faste for at styrke relationerne og fællesskabet i gruppen og for at sikre kontinuitet, forudsigelighed og tryghed** – men ikke fastere end at man selvfølgelig kan justere grupperne, når der sker en udvikling i relationerne, eller hvis der en dag er særlige omstændigheder.
- **Små grupper er i udgangspunktet sammen hver dag** – og har en størrelse på 3-4 børn og 1 voksen. 6-7 børn i børnehaven).

Der er især 4 ting, der er vigtige i sammensætningen og foranstaltningen af de små grupper. Det er børnenes perspektiver, det er legen, rammesætningen og anerkendelse. De små grupper indeholder muligheden for:

- **At vægte børnenes perspektiver** – og interessere sig for dem og for hvad de er optagede af og hvordan de oplever verden. Det lader man være retningsgivende for aktiviteter og rammesætning – at følge børnenes spor – børnene skal være medskabere af deres liv.
- **At vægte legen** – at give rum til børnenes leg og deres legende tilgang til verden og at arbejde med en legende, udforskende tilgang i de vokseninitierede aktiviteter.

- **At arbejde med at skabe rammer for aktiviteter og leg**, som er tilstrækkeligt tydelige til at børnene ved, hvad de laver/leger, og tilpas fleksible til at børnene kan forme indholdet og gøre aktiviteten/legen til deres egen.
- **At arbejde med en anerkendende tilgang** - det er okay at være lige som man er og have det lige som man har det - og det er vigtigt at møde barnet, hvor barnet er -

Samlede argumenter - med egne ord

Arbejdet med de små grupper afslører flere ting.

For det første, at stuegruppen ligger så meget på rygmarven hos de voksne, at det i den første tid synes vanskeligt 'kun' at forholde sig til en mindre gruppe børn. Men de små grupper giver god mening - som en af pædagogerne udtrykker det - ikke mindst i forhold til de udsatte børn, der får en anden hjælp og støtte.

For det andet synliggør det det der i forvejen er virksomt, men ikke synligt, nemlig det forhold, at nogle børn er tætte på den enkelte voksne, nogle er perifere og nogle er helt perifere. De tætte - de perifere - de helt perifere. Det giver mulighed for med udgangspunkt i den enkelte voksne at sikre, at alle børn har en tæt og nær relation til en voksen - og at de øvrige relationer til de voksne er perifere eller helt perifere. Det sætter også fokus på, at nogle af relationerne (hvis man da skal kalde dem relationer) har perifer og ikke tæt og nær karakter. Man kan med denne synlighed også sikre sig, at alle børn har mindst en tæt og nær relation til et andet barn.

For det tredje høster alle børn af de små grupper. Alle høster, som en pædagog udtrykker det, ikke mindst fordi de små grupper indeholder og emmer af RO. Her blot en lille fortælling om et barn, der ikke er kategoriseret som udsat:

L var ikke et barn, som blev betragtet som et barn i en udsat position. Han var en stille fyr, som ikke havde så meget sprog og som ikke gjorde så meget væsen af sig på stuen. Han var et barn, der gik under radaren i den store gruppe. Men ikke et barn man som sådan var bekymret for.

I den lille gruppe fik L meget mere opmærksomhed fra den voksne - der var plads til ham. Der kom virkelig gang i hans sprogudvikling. Han havde før kunne virke utryg og tilbageholdende, han talte meget lavt og ikke ret meget - i den lille gruppe gav han den gas og foldede sig ud i leg og aktiviteter, og pædagogerne oplevede at se nogle sider af ham, som han slet ikke havde haft rum til at folde ud på stuen.

I den lille gruppe er der TID NOK - noget der ellers altid opleves som en mangelvare i daginstitutionerne. Og når der er RO og TID NOK, bliver der RUM til meget mere.

Ro, tid, nærhed, fordybelse og gensidig læring

For alle giver de små grupper fællesskab og genkendelighed. Det giver ro og tid - tid til den enkelte og til at 'se' børnene. Der er ingen børn, der glemmes eller overses. Det giver tæthed og nærhed - og der sker noget mellem de mennesker, der befolker de små grupper. Ikke mindst børnene i mellem. De glæder sig, som det beskrives, når de mødes om morgenen og når de skal noget i den lille gruppe. Det beskrives også, at de små grupper indeholder gensidig læring - en læring, der er transparent og ikke kun baseret i en opfattelse af at den voksne lærer børnene. Man er så at sige på opdagelse sammen. Det er samspillet i den lille gruppe der er det grundlæggende - og det kan ikke sættes på en formel. Det baseres netop på gruppens medlemmer og deres konstellation.

Den ideelle gruppestørrelse beskrives som 4 børn og en voksen. De helt små er i en lidt større gruppe med 2 voksne, således at børnenes behov for skiftning, søvn, putning, spisning, der kræver eksklusivt tilstedevær af en voksne, kan tilfredstilles. Og den anden voksne kan være

med de andre børn. Denne gruppes børn diffunderer over i de andre små grupper - eller deles på et tidspunkt med hver sin voksen. Dette forhold tilhører fremtiden.

De voksne

Særligt for det pædagogiske personale gælder det, at arbejdet med de små grupper medfører en stor tillid mellem dem - baseret på oplysning, forudsigelighed og dermed egentlig også et skema. Så man ved hvem der gør hvor, hvornår og hvor længe. Alle mener sig oplyste - og det er en stor del af de voksnes organisering. De voksne organiserer sig og skaber rammer og struktur, men man organiserer ikke børnene hver dag og laver dermed ikke en afvejning hver dag om hvilke børn, der skal hvad med hvem. Det giver en særlig forudsigelighed - og tillid mellem de voksne. Nogle betegner det også som anerkendelse. En anerkendelse for hinandens arbejde.

Arbejdet med de små grupper beskrives også som konfliktfrit for de voksne, netop fordi alle er oplyste. Det beskrives også som autonomt. Der er kort vej fra tanke til handling nu - baseret som det er på den enkelte voksnes initiativ og dømmekraft. Gensigheden, respekten mellem de voksne - og den indbyrdes inspiration - tillid - og ikke mindst det reflekterende rum og de lange snakke om børnene og om deres velbefindende. Man får brugt ens fulde potentiale, som det udtrykkes.

Det er det gennemgående: at alle høster af de små grupper. Som en pædagog udtrykker det: *"Gladere voksne, gladere børn, mere overskud. Jeg elsker de små grupper - det giver nemme børn."*

Refleksionernes tid - fra ledelsen

Om ledelse af refleksionsprocesser...

Meget pædagogisk ledelse handler om at skabe rammer og muligheder for, at medarbejderne kontinuerligt kan udvikle og bruge deres refleksionskapacitet - både forstået som erkendelse og som handling, som samlet kan betegnes, som pædagogiske dømmekraft - evnen til at gøre det rigtige på det rigtige tidspunkt.

Almindeligvis antager vi, at forandringer sker ved, at vi erkender behovet, og så ændrer vi praksis. Virkeligheden er nok, at trods erkendelsen, så er det et kontinuerligt og langvarigt arbejde at ændre ens praksis, så ændringen sætter sig, som den nye praksis. Årsagen er den simple, at vi altid handler, som vi kan, hvilket ikke nødvendigvis er det samme, som det vi vil.

I den lys bliver ledelse af refleksionsprocesser noget anderledes end den sædvanlige forståelse om mål, evalueringer og justering af mål.

Strukturelle betingelser for refleksion

Refleksion i et dagtilbud har ikke særlige gode strukturelle betingelser, fordi vi modsat andre professioner altid har børnene omkring os, og det er vanskeligt at lave systematiske refleksioner med børnene løbende rundt mellem benene. Derfor er vi henvist til personalemøder, som vi typisk har en gang om måneden og/eller stuemøder med ca. samme interval. Dermed bliver et svært og hårdt arbejde med at udvikle praksis yderligere besværliggjort af dagtilbudsstrukturen, hvor en pædagog forventes både at udføre, planlægge, evaluere og udvikle det pædagogiske arbejde på samme tid. Og mens børnene er til stede.

Det konkrete arbejde

Vores konkrete muligheder for at arbejde med vores refleksionskapacitet er primært på vores møder, teams samarbejdet (møder og praksis), leder tilstedeværelse i praksis, andre faglige "ledelses" personer i det daglige - hos os drejer det sig om faglige fyrtårne, udviklingspædagog, og en ekstra pædagog ansat for kommunale midler til sociale normeringer¹.

1. Vores møder. Valhalla har personalemøder og stuemøder, som omdrejningspunkt for vores kontinuerlige pædagogiske udvikling. På disse møder har projektet været på dagsordenen på stort set alle møder. Første fase var at bruge observationer, diskussioner m.m. til at beskrive vores hverdag og identificere de problemstillinger, vi ville arbejde med og forandre - godt hjulpet af dette projekt forskellige aktiviteter. 2. fase handlede om det kontinuerlige arbejde med at fastholde og justere aftalerne om den forandrede praksis. 3. fase, som er nu, handler om at fintune arbejdet, hvilket er en evighedsproces. Et eksempel er, at vi over flere stuemøder arbejdede med at analysere og sammensætte børnene i grupper ud fra deres relationer til hinanden. En opgave, der umiddelbart lyder enkel, men det viste sig i arbejdet, at det krævede en del, og hele tiden skal ændres, når børnegruppen ændrer sig.
2. Teamsamarbejdet handler i høj grad om hjælpe hinanden både med erkendelsen af forandringsbehovet, men ikke mindst om den daglige intervention i hinandens konkrete handlinger, når den enkelte træder ved siden af, hvilket sker hele tiden. For at dette kan lade sig gøre, skal der være en samarbejdskultur, hvor det ikke bare er tilladt, men et

¹ Køge kommune besluttede i 2019 at afsætte midler til sociale normeringer - et ekstra bidrag til en bevilliget ansøgning fra socialstyrelsen - 1000 dags projektet. Det betød for Valhalla, at vi fik mulighed for at ansætte 1 pædagog ekstra i vuggestuen i 3 år.

”krav”, at man stiller spørgsmål til hinanden. Og den overliggende ledelsesopgave er at etablere og vedligeholde denne kultur, da den er forudsætningen for, at pædagogiske udvikling i det hele taget kan ske.

3. Lederens tilstedeværelse i og optagethed af processen har naturligvis også betydning. Derfor er det vigtigt at spørge ind til, bede om tilbagemeldinger osv., så teamet reelt oplever, at det er vigtigt og meningsfuldt. Desuden er det ledelsens opgave at skabe de materielle muligheder for, at processerne kan udføres f.eks. ved at kanalisere flest mulige ressourcer – både fysiske og videnskæssige – over i projektet. Et eksempel er, at vi – også pga corona – delte de 4 vuggestuer i 2, så samarbejdet blev funderet i 2 teams på 2 stuer. Dette skulle der skabes betingelser - feks. arbejdstidsskemaer - for. Derfor blev det også aktuelt at finde flere ressourcer, da den ekstra pædagog kun kunne være i det ene de 2 samarbejdsstrukturer.
4. Andre faglige ”ledelses”personer – faglige fyrtårne og udviklingspædagogen. For disse gælder lidt det samme som for lederen. Være til stede, stille sig til rådighed, arbejde med kulturen, hvor normen er, at vi stiller spørgsmål, bidrage med observationer osv... Der er forskel på de betingelser, som faglige fyrtårne og udviklingspædagogen har – ikke mindst fordi de faglige fyrtårne har deres faste placering på en stue i stuens arbejdsplan, hvad udviklingspædagogen ikke har. Men fælles for begge er, at de har en særlig rolle i forhold til bidrage med den kontinuerlige udvikling af teamets praksis. Ledelseskæssigt arbejder vi stadig med, hvordan vi får mest gavn af de faglige fyrtårne, og hvordan de får en position, hvor de reelt og med legitimitet kan bruge den ekstra viden, de har fået med deres uddannelsesforløb.

Startede i vuggestuen – men er også flyttet over i børnehaven

I og med vi begyndte at se gode resultater af at arbejde med de relationsbaserede små grupper meldte ønsket sig om, at det også skulle blive det pædagogiske udgangspunkt i børnehaven. Men hvordan overføres et projekt – uagtet de observerede gode resultater – til et andet område, som i øvrigt har andre betingelser. F.eks. har vi ikke ekstra ressourcer i børnehaven, som vi fik i vuggestuen, og antallet af børn er dobbelt i børnehaven. I vuggestuen er der 12 børn til 3 faste personaler plus noget ekstra, mens der i børnehaven er ml. 18-24 børn til 3 personaler, hvorfor ”små” grupper i børnehaven bliver ret store.

Men ikke desto mindre meldte ønsket sig, og vi har arbejdet med det på forskellig vis med de samme midler, som er beskrevet ovenfor. Men vi har, netop fordi betingelser er forskellige, måttet opfinde børnehavens egen vej. For selvom erkendelsen er ens, så bliver vejen frem helt anderledes.

Fremtid...og opsamlende ord

Projektet har haft betydning – for alle. For børn, pædagoger, medhjælpere, ledelsen, udviklingspædagogen og forskeren – det ses tydeligt i det foregående.

Projektet har engageret, skabt rum for refleksioner og har ikke mindst forandret praksis. Arbejdet med de små grupper og etableringen af dem blev muliggjort gennem de extra ressourcer, helt konkret gennem ansættelsen af en extra pædagog. Det har som beskrevet betydet noget for alle børn – og specifikt noget for de børn, der betragtes som udsatte. Som børn i udsatte positioner. En afsluttende fortælling kan illustrere dette – som de andre fortællinger i øvrigt også har gjort det:

”E var et barn, der gav de voksne store udfordringer i vuggestuen. Hun var meget svær at få kontakt med og svær at fastholde i samspil, både med voksne og børn – hun virkede ikke interesseret i de andre børn og havde ikke en nær relation til nogen af de voksne, hun levede sit vuggestueliv i periferien af stuens fællesskaber. Hun gik sine egne veje og løb ofte ud af stuen, væk fra gruppen på legepladsen. Hun var meget bestemt omkring, hvad hun ville og ikke ville og virkede ofte ikke interesseret i kompromisser eller andre forslag. Hun blev ofte meget ked af det og frustreret ved dagens mange overgange fra en aktivitet til en anden. Hun gik ofte omkring i længere perioder på stuen og klynkede eller så ked ud af det og fortabt ud. Hun kunne blive meget frustreret og græde og skribe, hvor personalet ikke altid var klar over hvad det drejede sig om og oplevede at have svært ved at hjælpe hende. Der var opstået en fortælling om hende, om at hun var sur og utilfreds og kun gad det, hun selv ville. Der blev snakket om ”om der var ”noget” med hende”, underforstået om hun havde en form for udviklings- og/eller opmærksomhedsforstyrrelse – og personalet var efterhånden blevet ret frustrerede og opgivende omkring hende og havde ikke de store forventninger, om at de kunne hjælpe hende til en bedre trivsel. Empatien for hende var svindende, og personalet opgav nogle gange på forhånd, når hun reagerede voldsomt, og ”førte” hende bare igennem det hun ”skulle”.

B (den extra pædagog) blev ”sat på sagen” og arbejdede intenst på at skabe en relation til hende og på at interessere sig for, hvordan hun mon oplevede verden i vuggestuen. De to fik en rigtig god relation og vi så E opsøge B, have øjenkontakt og deltage i kortere, fælles lege og aktiviteter med B. Da vi begyndte at arbejde i små grupper, var hun i gruppe med B og 3 andre børn. I den lille gruppe var der en anden ro på E, end vi så på stuen – hun var ikke hele tiden på vej et andet sted hen, men kunne blive længere i leg og fordybelse og begyndte at vise interesse for og indgå i små samspil med de andre børn. Hun fik også bedre relationer til flere personer og da B fik opgaver i den anden ende af vuggestuen, kunne P (en anden voksen) overtage gruppen. Vi så at E’s trivsel blev meget bedre, hun havde bedre dage og der blev længere imellem frustrationsudbruddene, og hun virkede mere interesseret i at lade sig trøste og i det hele taget samarbejde med ”sine” voksne. Der er stadig udfordringer, bl.a. ifm. overgange, og der er stadig en bekymring ift. hendes opmærksomhed/arousal og begrænsede interesse for andre børn, men blikket på har ændret sig meget, og vi har fået meget bedre øje på, hvordan vi bedst kan støtte hende, hvad hun trives med osv.”

De små grupper kan ikke ses uafhængigt af normeringen og man må derfor stille sig spørgsmålet om en pædagogisk praksis med små grupper kun kan lade sig gøre NÅR der er extra ressourcer til rådighed? En forsigtig formulering kunne være, at igangsættelsen af arbejdet

med de små grupper – og begrundelsen for dem med udgangspunkt i børn i udsatte positioner – blev hjulpet og styrket af den extra pædagog. Men det skal tilføjes, at bestræbelsen og realiteten er, at det kan lade sig gøre med den almindelige normering. Som praksis har vist sig i Valhalla, så har der cirka været 4 børn til en voksen – og 2 voksne til en gruppe af 6 små børn (babyer). Indtænkes de kommende minimumsnormeringer kunne gruppestørrelsen muligvis blive mindre. Det genetablerer diskussionen om hvor små grupper kan være – set i forhold til børnenes indbyrdes relationer og i forhold til hvad en voksen kan magte. Den diskussion lader vi imidlertid ligge her.

Fremtiden er som altid endnu ikke defineret...

Den pædagogiske praksis er forandret og indbefatter i fremtiden at arbejde med og i de små grupper. Det er alle enige om – og besluttet på. Det indebærer at forbedre praksis omkring de små grupper, at forsætte det reflekterende rum og at styrke relationer og fællesskab. Pædagogikken er fortsat beskrevet som 'at blive en del af...' At alle – uanset baggrund, baggrundshistorie, personlighed, mulige kategorisering som udsat, position – skal blive en del af noget... Af den lille gruppe og det store fællesskab.

Hvad fremtiden angår, så ved vi endnu ikke om de små grupper skifter og bliver til noget andet ved overgang til børnehaven. Vi ved heller ikke om de små grupper bliver stationære og fortsætter al tiden på Valhalla. Dannet i vuggestuen og fortsat i børnehaven. Men vi ved, at lige nu er praksis i Valhalla, at de små grupper og børnene skifter – de fortsætter ikke – om end man forsøger at tage hensyn til børnenes relationer, når de bliver placeret i børnehaven – og så vidt muligt flytte flere børn – med relationer til hinanden – på en gang. Vi ved derfor ikke om man fremover ikke vil skelne mellem vuggegrupperne og børnehavegrupperne – og at man dermed gør den lille gruppe til den gennemgående mindste enhed. Vi ved heller ikke hvor stationære relationerne er i den lille gruppe og om de er så stationære at de kan bære at vare hele institutionstiden. Vi kender endnu ikke den mulige og tætte relationsdannelse mellem børnene og mellem barnet og den voksne – og vi har endnu ikke begreber til at beskrive dem.

Men vi ved gennem projektet, at relationer er meget betydningsfulde og grundlaget for alt andet. For liv og færd, for aktiviteter, for hverdagslivet – og for menneskelivet. Og vi ved, at relationer er bedst forsvaret i den lille gruppe. I de små grupper. Lidt højstemt ved vi, at de små grupper og de styrkede relationer der kan finde sted her, har betydning for hvordan mennesket bliver til menneske. Eller hvordan børn (og andre mennesker) vedbliver med at være mennesker. De store grupper – stuegruppen – synes for store og uoverskuelige, indeholder for nemt at børn overses, at der bliver talt hen over hovedet på dem og at de som små objekter føres rundt fra det ene til det andet. Uden ret megen mulighed for at give sit besyv med. Og vi ved, at de voksne heller ikke kan overskue hele den store gruppe og nemt 'stresser' når de skal få mange børn til at gøre det samme på samme tid. Når de voksne dagen igennem skal koordinere tolv børn og tre voksnes gøren og laden under hensyntagen til alles behov og interesser, husets dagsrytme etc. Vi ved, at det hurtigt bliver meget komplekst og kompromisserne mange.

Vi ved, at børnegruppens størrelse ikke har megen forskningsmæssig bevågenhed – og vi ved, at den lille gruppe stort set ikke er italesat i den forskningsmæssige og teoretiske litteratur. Vi ved også, at forskellige forskere og eksperter ikke anbefaler at gruppen af børn er for stor – 16 børn i børnehaven og max 9 i vuggestuen (amerikanske børnelæger og EU's børnenetværk). Dermed ved vi også, at selve stuegruppen allerede i forhold til disse anbefalinger er for stor i alle danske daginstitutioner og at mindre grupper – små grupper – af børn har en begrænset

udbredelse og anerkendelse. Vi kender kun til ganske få institutioner i Danmark, der arbejder med udgangspunkt i små grupper af børn - foruden altså vuggestuegruppen i Valhalla.

Og vi ved, at for vuggestuegruppen i Valhalla er de **SMÅ GRUPPER** kommet for at blive...

Litteratur:

- Bayer, Martin m. fl: (2007) *Aktionslæring*. Hans Reitzel
- Bayer, Søs og Ellegaard, Tomas (2021): *Et kritisk blik på normeringens problematik*. Cedif, RUC.
- Dencik, Lars m.fl (1988): *Barnens två världar*. Esselte Studium
- Ehn, Billy: m.fl (2006): *Kulturanalyser*. Klim
- Foucault, Michel (2011): *Seksualitetens historie, bind 1: Viljen til viden*. Det lille forlag
- Giesecke, Hermann (1981): *Indføring i pædagogik*. NNF
- Husted, Mie (red.) m.fl (2012): *Aktionsforskning - en grundbog*. Samfundslitteratur
- Jungk, Robert (1998): *Håndbog i fremtidsværksteder*. Hans Reitzel
- Løgstrup, K.E: (2010): *Den etiske fordring*. Klim
- Klærke Mikkelsen, Mai og Bayer, Søs (2018): *Den integrerede tanke*. RUC
- Mead, Margaret (1970): *Kultur og engagement*. Schultz Temabøger.
- Polanyi, Michael (2012): *Den tavse dimension*. Mindspace
- Toft, Herdis (2018): *Leg som ustyrlig deltagelseskultur - eller fortællingen om det demokratiske æsel*. *BUKS - Tidsskrift for Børne- & Ungdomskultur*, 35(62).
- Von Oettingen, Alexander (2001): *Det pædagogiske paradoks*. Klim

